Beteckning: Rel C vt 2007:12

HÖGSKOLAN
I GÄVLE

Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap

Sanningen ligger i tolkarens öga

Den katolska kyrkan respektive den protestantiska inriktningens syn på abort

Evelina Johansson
Juni 2007

C-uppsats, 10 poäng
Religionsvetenskap

Religionsvetenskap C
Handledare: Juan Carlos Gumucio

HÖGSKOLAN I GÄVLE

Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap

Religionsvetenskap C, Uppsats Vt-07

SANNINGEN LIGGER I TOLKARENS ÖGON

Den katolska kyrkan respektive den protestantiska inriktningens syn på abort

Författare: Evelina Johansson

Datum för ventilering: 2007-06-07

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING 4
   1.1 Syfte och frågeställning 5
   1.2 Metod 5
   1.3 Definitioner 6
   1.4 Teori och forskning 6
   1.5 Disposition 8
   1.6 Bakgrund 8
2. KRISTENDOMEN OCH ABORT 11
   2.1 Bibeln och etik 11
   2.2 Bibeln och abort 13
   2.3 Den katolska kyrkan och abort 16
   2.4 Den protestantiska inriktningen och abort 19
3. LIKHETER OCH SKILLNADER 22
   3.1 Skillnader 22
   3.2 Likheter 23
4. KONSEKVENSER FÖR RESPEKTIVE SAMHÄLLE 24
   4.1 Konsekvenser av abortsynen i ett katolskt präglat samhälle 24
   4.2 Konsekvenser av abortsynen i ett samhälle präglat av något av protestantismen större mest representativa samfund 27
5. SAMMANFATTNING 29
   5.1 Biblisk etik och abort 29
   5.2 Den katolska kyrkan och abort 30
   5.3 Den protestantiska inriktning och abort 31
   5.4 Likheter och skillnader 31
   5.5 Konsekvenser for katolska samhällen 32
6. KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING 33

1. INLEDNING

Inom den medicinska etiken har det under lång tid förts en debatt kring om läkare och annan medicinsk personal skall utföra aborter. Redan omkring 400 f. Kr. förbjöd Hippokrates att fosterdrivande medel skrevs ut, och det är allmänt tolkat att abort inte hör till god etik enligt den klassiska synen.[1] Detta har fått som konsekvens att abort under många år existerat ”bakom kulisserna”, då det trots allt alltid funnits kvinnor i alla samhällen som innehaft kunskaper kring hur ett oönskat foster kan fördrivas.[2] För faktum kvarstår, att det genom alla tider funnits ett behov av aborter. Faktum är också att om inte vetenskapen kommer med ett revolutionerande alternativ, och så länge våra preventivmedel samt synen på dessa och på vår sexualitet fortskrider som nu, kommer behovet att kvarstå.

Diskussionen kring abort och dess relation till etiken förs även inom filosofin och med hjälp av religionen, och det är just det senare som jag tagit fasta på i den här uppsatsen. Ämnet kring abort och religion aktualiserades på nytt i och med att Portugal den 11 februari 2007 gick till val om huruvida abort skulle tillåtas eller inte. Katolska Portugal hade till dess datum en av världens strängaste abortlagar, där en kvinna som genomgått en abort riskerade att dömas till fängelse, vilket hänt 17 kvinnor under den senaste tioårsperioden. Valresultatet slutade med att abort skall tillåtas, men på grund av det låga valdeltagande är resultatet förklarats ogiltigt. Dock lovade Portugals president att abort inte längre skall klassas som ett brott, och nämna folkomröstning öppnade upp för en debatt om kyrkan och dess inställning till abort.[3]

Det finns naturligtvis många aspekter som kan tas upp rörande frågan om abort, flera med relevanta och intressanta aspekter även för mitt val av ämne. Jag har dock här valt att fokusera enbart på den religiösa aspekten inom den kristna kyrkan, och vidare mer specifikt på den kristna etiken. Detta val har jag gjort utifrån det faktum att omfånget annars skulle bli alldeles för omfattande för den här typen av uppsats. Vidare har jag nästan uteslutande valt att fokusera på kvinnan som den person som själva aborten rör. Naturligtvis har även mannen en del i abortbeslutet då de deltar i skapandet av fostret. Dock är det en fråga som berör kvinnan mest, då det är hon som närmast lever med konsekvenserna av beslutet, och det är hon som måste genomgå den medicinska behandlingen. Dessutom riktas den mesta av informationen kring

[1] Dworkin (1994), sid. 36.
[2] Hitt (2001), sid. 49.

abort och dess genomförande direkt till kvinnan, vilket ytterligare pekar på att abort är ett ämne som berör främst kvinnan.

Utifrån detta vill jag undersöka hur den katolska kyrkan respektive den protestantiska inriktningen ställer sig till abort, och vilka likheter och skillnader som finns i deras syn på abort. Vidare funderar jag också över vilka konsekvenser de olika abortlagarna får för sina respektive samhällen, då abort trots allt är ett medicinskt ingrepp som utfört av fel person kan leda till förödande konsekvenser.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med den här uppsatsen är att undersöka och jämföra den protestantiska inriktningen respektive den katolska kyrkans etik ser ut rörande ställningstagandet till abort. Vidare är syftet att se vad dessa etiska ställningstaganden får för konsekvenser i sina respektive samhällen.

Frågeställningarna jag avser undersöka är:

- Hur ser den protestantiska inriktningen respektive den katolska kyrkans etik ut rörande abort?
- Hur lyder deras respektive ställningstaganden?
- Vad skiljer dem åt?
- Vilka likheter finns?
- Vad får de för konsekvenser i sina respektive samhällen idag?

1.2 Metod

Jag använder mig i den här uppsatsen av en jämförande studie som jag sedan drar mina slutsatser utifrån och bygger min fortsatta diskussion på. Jag kommer främst att använda mig av litteratur som behandlar etik, och mer precist kristen etik. Vidare kommer jag också att bearbeta litteratur som behandlar abortfrågan ur de olika ställningstaganden som präglar dess debatt.

Abort är ett ämne som väcker många olika och oftast väldigt starka känslor, vilket dagens debatt kring abort tydligt visar på. Detta leder till att de författare och debattörer som beskriver ämnet alltid har ett syfte med texten och därmed färgar den efter sina åsikter. Därför har jag

[3] Svenska Dagbladet, publicerat 2007-02-12, http://www.svd.se/dynamiskt/utrikes/did_14605804.asp (2007-04-29)

granskat mitt material extra noga, för att själv inte svepas med av författaren ord och färga min egen text.

1.3 Definitioner

Att undersöka den protestantiska inriktningens ståndpunkt beträffande abort är mer komplicerat i jämförelse med att undersöka den katolska kyrkans ställning, då det inom den protestantiska sektorn inte finns något gemensamt officiellt ställningstagande. Dock innebär inte det att den protestantiska inriktningen inte intagit någon ställning alls i frågan, men deras ställningstaganden varierar beroende på i vilket samhälle och i vilket land kyrkan befinner sig och opererar i. Deras varierande ställningstaganden bör alltså ses i ett socialt perspektiv. Det finns dock likheter i de mest representativa protestantiska samfundens olika uttalanden och ställningstaganden, vilket jag kommer att ta fasta på i den här uppsatsen och visa på längre fram i texten.

1.4 Teori och forskning

Som teoretisk grund för den här uppsatsen ligger uppfattningen att de etiska problemen kring abort främst ligger i det faktum att ingen genom vare sig medicin, juridik eller teologi kan säga när fostret får sin själ och därmed blir en mänsklig individ.

I Sverige har det skrivits ganska få texter om denna fråga ur etiskt perspektiv, och orsaken till detta är att vi i Sverige haft tillgång till fri abort sedan 1975, där kvinnan erbjuds samtalsterapi både innan och efter aborten, då alla moraliska, etiska och praktiska frågor kring aborten diskuteras.

I länder där självklarheten till abort inte är lika klar som i Sverige, där debatten i frågan är hetare, och där religionen spelar större roll för de etiska och moraliska frågor som abort berör, har det däremot publicerats desto mer texter i ämnet. Det är främst amerikansk litteratur som finns tillgänglig, då abortdebatten rasar het mellan de två opponerande sidorna, ”pro-life”- mot ”pro-choice”-rörelsen. Detta har lett till att de många texter som debatterar för respektive emot abort har skapat ett behov av antologier och textsamlingar för att strukturera debatten och ställa argumenten mot varandra.

Jag använder mig i den här texten av en av dessa textsamlingar, *The Ethics of Abortion*, som under 2001 kom ut i sin tredje reviderade upplaga. Här har författarna samlat 28 texter som alla berör abort ur ett etiskt perspektiv, och där de två sista delarna, *Abortion and Christianity* samt

Abortion and Moral Philosophy, innehåller de 13 texter jag främst använt mig av. Framförallt texter av Paul D. Simmons och Roger A. Paynter var avgörande för denna uppsats. Vidare väcker Judith Jarvis Thomsons välkända text *A Defense of Abortion* många tankar kring frågan, då hon ger extrema men samtidigt fascinerande och tänkvärda argument mot abort som sällan skådats, vare sig tidigare eller senare i historien.

Thomsons text finns även med i den enda svenska textantologin som tycks finnas i ämnet, nämligen *Abortetik — en antologi filosofiska texter*, som gavs ut 1987, med syftet att väcka den etiska debatten kring abort även i Sverige. Dock är det även här amerikanska texter, översatta till svenska, som behandlas, men dessa fem texter är mycket väl utvalda och tillsammans med författarnas för- och efterord har denna bok utgjort en mycket bra grund för uppsatsen. Den andra svenska bok jag använt mig av är Per Sundströms *Abortetik i ny dager*. Han utgår dock från en fenomenologisk etisk ansats som utgår från ett att det finns ett ansvar gentemot både den gravida kvinnan och fostret, men den ger en bra överblick över de moraliska problemen kring abort ur ett svenskt perspektiv.

För undersökningen kring den katolska etiken kring abort har jag förutom texterna i *The Ethics of Abortion* använt mig av *Secret Sin — When God's People Chose Abortion*, som ser på abortfrågan ur ett katolskt perspektiv på ett modernt sätt, och vidare diskuterar vilken skada dagens abortdebatt orsakar, både fysiskt och psykiskt på alla berörda, vilket är av användning för den senare delen av min uppsats. För undersökningen kring den protestantiska inriktningens etik har det varit svårare att hitta enhetligt material, då den protestantiska inriktningens ställningstagande varierar. Förutom texterna i *The Ethics of Abortion* har jag här fått söka mig till Internet och källkritiskt granska flera sidor för att hitta information.

För min undersökning kring vilka konsekvenser dagens abortetik får för sina respektive samhällen har jag använt mig av den första delen i *The Ethics of Abortion,* kallad *Abortion: Finding the Issue*, samt i nämnda *Secret Sin.* Vidare har jag här också använt mig av *Life's Dominion* som bland annat redogör för varför abort skapar sådana kontroverser och vilka konsekvenser det får för människor handlande. Som avslutning skall nämnas de böcker som använts vid den grundläggande fakta om kristen etik till uppsatsen, nämligen *Som Dig Själv* som ger en grundläggande och klar bild av den kristna etiken.

Det har, som sagts, skrivits mycket om abort ur ett etiskt perspektiv i USA, men för övrigt lyser de etiska texterna kring abort med sin frånvaro. Vidare har det skrivits mycket om abort ur ett medicinskt syfte och då ofta med fokus på de psykiska följderna av aborten för kvinnan, och numera även för mannen. Inom svensk litteratur är det glest med material, speciellt ur en etisk synvinkel. Fortfarande är det Per Sundströms bok *Abortetik i ny dager* från 1994 samt *Abortetik — en antologi filosofiska texter* från 1987 som är de mest aktuella böckerna i ämnet. Avhandlingar och dylikt från olika lärosäten behandlar även dessa framförallt de psykiska menen av en abort, samt vilka faktorer som får kvinnan att välja abort osv. Därför kan min uppsats kanske fylla en liten, liten del av det stora tomrum som finns kring abort och etik, och företrädelsevis då kristen etik.

1.5 Disposition

Dispositionen för uppsatsen är systematisk och uppdelad i tre delar utifrån mina frågeställningar. I kapitel 2 går jag igenom Bibelns etik och syn på abort, samt hur den katolska kyrkans respektive den protestantiska inriktningens syn på abort ser ut. Kapitel 2 är avhandlande medan påföljande kapitel 3 och 4 är diskuterande och tolkande. Kapitel 3 utgörs av en jämförelse mellan de två inriktningarna, och kapitel 4 behandlar konsekvenserna av de respektive inriktningarnas syn på abort. Kapitel 5 knyter så samman uppsatsen i en sammanfattning i punktform.

1.6 Bakgrund

Sverige har sedan 1975 en liberal lagstiftning där abort är tillåtet för alla fram till den 18 graviditetsveckan.[4] Även USA har en liberal abortlag, men råder en stark motsättning mellan de två sidorna, och flera försöker få lagen omprövad.[5] I Kina används abort som hjälp mot överbefolkning, och i forna kommuniststater i Östeuropa och Asien lever den kommunistiska synen på abort som ett preventivmedel kvar, då bristen på just preventivmedel gör att många kvinnor genomgår flera aborter under sin levnad.[6] De flesta i-länder har idag en liberal abortlag, med undantag för Tyskland, Polen, Irland och Spanien. I stora delar av Sydamerika är abort olagligt med undantag för våldtäkt, incest och moderns hälsa. Samma sak gäller för stora

[4] Bonniers uppslagsverk (2007), sökord: abort.
[5] Paynter (2001), sid. 231.
[6] Nationalencyklopedin (2002), sökord: abort.

delar av Afrika, och resterande delar av Asien. Det finns endast tre länder i hela världen som förbjuder abort under alla omständigheter, och det är Chile, Nicaragua samt El Salvador.[7]

Att debatten kring abort väcker så vitt skilda reaktioner och åsikter har sin orsak i att det varken genom medicinsk forskning, juridik, filosofi, eller teologi kunnat bevisas när det exakta ögonblicket sker då fostret får sin själ och därmed börjar existerar som mänsklig individ snarare än genetiskt kodad cellansamling.[8]

Det finns idag framförallt sex olika teorier om när livet som mänsklig och själslig individ börjar:

1. Vid befruktningen; när spermien möter ägget och den genetiska koden för varje enskild individ skapas.
2. Vid implanteringen; när det befruktade ägget växer fast i livmoderväggen, vilket sker ungefär dag 14 av graviditeten.
3. Vid åtta veckor; när hjärnbarken påbörjar sin tillväxt och utveckling, och alla inre organ har antagit sin rätta form. Vid åtta veckor, eller omkring 40 dagar, ansåg både Aristoteles och den betydande teologen och filosofen Thomas av Aquino att foster av manligt kön fick sin själ, medan foster av kvinnligt kön inte fick sin själ förrän mellan 80-90 dagar in i graviditeten. Han kallade denna tidpunkt för homonisering, alltså när fostret får sin själ. Innan denna tidpunkt tillät han att en abort utfördes, men inte efter homoniseringen.
4. Vid de första fosterrörelserna; när den havande kvinnan börjar känna fostrets rörelser, vilket burkar ske första gångerna vid 16-18 veckor in i graviditeten.
5. Vid full livsduglighet; när fostret kan klara sig utanför moderns kropp, vilket den kan vid vecka 26. Efter vecka 26, då den tredje trimestern börjar, är det många länder som förbjuder abort.
6. Vid födseln; när det nyfödda barnet tar sina första andetag.[9]

Utifrån dessa sex teorier tas ställningen till om abort skall vara tillåtet eller ej, och om tillåtelse är fallet, hur långt in i graviditeten abort skall få utföras. De två extremer som framförallt står emot varandra är de grupper som vill förbjuda abort mot de grupper som vill tillåta abort. Vid

[7] Nationalencyklopedin (2002), sökord: abort.
[8] Paynter (2001), sid. 233.
[9] Paynter (2001), sid. 233-234.

abortmotståndarnas sida anses livet som fullvärdig människa och individ starta i det ögonblick som spermien möter ägget, alltså teori nummer 1. Fostret har därefter samma rättigheter som alla andra människor, och bör behandlas därefter, att abortera ett foster likställs med att utföra ett mord. Fostrets rätt till ett fortsatt liv efter konceptionen är här alltså absolut. Vid den andra sidan finns de extrema abortförespråkarna som inte ser fostret i magen som någonting mer än en bit cellvävnad i kroppen, och att välja att avlägsna detta kräver inget större moraliskt beslut än att ta beslutet att avlägsna någonting annat från kroppen. Här är det istället kvinnans rätt till abort som är absolut.[10]

Utifrån detta tar alltså abortdebatten sitt avstamp. Hur motiverar då kristna troende sina ställningstaganden utifrån sin tro?

[10] Paynter (2001), sid. 233.

2. KRISTENDOMEN OCH ABORT

De allra flesta religioner har antagit en position i frågan rörande abort. Frågan är särskilt känslig då den berör ämnen som liv och död, rätt och fel, mänskliga relationer, etik och moral, samt samhällets natur. Vidare blir de människor som är involverade i en abort påverkade även psykiskt och andligt. Inte sällan vänder sig människan i sådana situationer till sin tro för råd och tröst, och för att få en chans att bearbeta och få en förklaring till sina känslor. Dock är det ofta så att de enkla men intellektuella ställningstaganden som finns i till exempel Bibeln ofta för många kristna är otillfredsställande vid en så svår situation som en abort faktiskt är. Det är inte längre en fråga enbart mellan individens samvete och samhället, utan också mellan samvetet och Gud.

2.1 Bibeln och etik

Om man i ett nutida sammanhang vill använda bibliska texter och citat som motivering för ett etiskt ställningstagande kräver det närmare undersökning och eftertanke. Den kanske viktigaste och framförallt enklaste anledningen till att man inte hur som helst kan hänvisa till Bibeln för att motivera sitt ställningstagande är det faktum att det mellan de bibliska texternas tillkomst och dagens moderna samhälle ligger en utveckling och en historia på mer än tvåtusen år. Denna tidsram medför att vi genom våra erfarenheter, kunskaper och historia förändrar vårt sätt att se på de etiska ståndpunkterna och på hur vi tolkar och förstår de bibliska texterna.[11] Likväl försöker många kristna rätta sig efter vad man kan härleda ur den heliga skriften. Man kan också säga att även abortförespråkarna redan har sin ståndpunkt och slutsats klar.[12] Detta förklarar varför vissa citat ur Bibeln, lösryckta ur sitt egentliga sammanhang, kan fungera som normerande i etiska frågor. När Bibeln skall fungera som support för etiska ställningstaganden och dylikt måste tolkaren vara medveten om två saker. För det första måste texten undersökas genomgående med bakgrund av dess specifika mening. För det andra får inte en text eller passage användas för att bestämma utkomsten av en viss fråga om texten inte direkt vidrör ämnet. Kort sagt; en text skall inte användas för att dra slutsatser som inte är härrörande till texten självt.[13]

[11] Andersen (2002), sid. 67.
[12] Rachels (2003), sid. 58-59.
[13] Simmons (2001), sid. 211.

Teologisk etik innefattar den kritiska reflektionen rörande uppfattningen om det rätta mänskliga handlandet enligt, i detta fall, den kristna tron. Den teologiska etiken utgår från en redan bestämd uppfattning om det rätta handlandet genom till exempel Bibeln, kyrkans bekännelseskrifter och andra auktoritära dokument och personer. Den teologiska etiken står i en ständig relation till den filosofiska etiken, som till skillnad från teologin är fri från ett bundet underlag och som därför kan vara med radikal i sin kritik. Den filosofiska etiken reflekterar kritiskt till frågan om det är meningsfullt att skilja mellan ett rätt och felaktigt mänskligt handlande, och avspeglar med detta framförallt att vi lever i en kultur som även inrymmer icke-religiösa och anti-religiösa tolkningar av människorna och samhället.[14]

Biblisk etik är vidare den uppfattning om rätt och orätt mänskligt handlande som står att finna i de bibliska texterna. Inom den gammaltestamentliga etiken är det framförallt de tio budorden, som av karaktären som föreskrifter och bud, rör förhållandet till Gud liksom relationen till medmänniskorna.[15] Framförallt bud sju kommer att bli aktuellt längre fram i denna text.

För vissa kristna grupper så ska Bibeln vara en viktig källa sett som normerande för etiken i samhället. Det är idag endast mycket speciella kristna grupperingar som fortfarande baserar sin sexualetik på GT. Dock visar följande exempel på hur sexualetiken i GT förr påverkade synen på sex, vilket kan ses som orsaken till att just abort är så känsligt och förbjudet område inom kristendomen. I Tredje Mosebok finns exempel på förbud mot vissa sexuella ageranden. Dels sägs det att ”Ni skall inte göra som man gör i Egypten, där ni en gång bodde, inte heller som man gör i Kanaan, dit jag skall föra er. Ta inte efter deras seder” (3 Mosebok 18:3). Detta citat visar på de bibliska moralnormerna som här tränar det utvalda folket att avskilja sig från andra mindre civiliserade kulturer som beter sig ovärdigt. Av citatet kan vidare tolkas att de sexuella beteenden som existerade inom dessa kulturer inte skulle utövas av israeliterna, och fungerar då normerande för senare kristna.[16]

I Nya Testamentet och mer specifikt Paulus texter är ansatser som senare inom den katolska kyrkan kom att benämnas som ”den naturliga lagen”, och som anknyter till ämnet i stycket ovan. Begreppet den naturliga lagen har använts som underlag för att tolka moraliska hand-

[14] Andersen (2002), sid. 17-18.
[15] Andersen (2002), sid. 48.
[16] Andersen (2002), sid. 50.

lingar, och då även sexuella handlingar.[17] Det naturliga syftet med människornas sexuella relationer är att föra mänskligheten vidare, och därmed blir sexuella aktiviteter som inte härrör till att skapa liv onaturliga. Därför ses sexuella handlingar som självtillfredsställelse, oralsex och sex mellan personer av samma kön som onaturligt och fördöms därmed som onaturliga handlingar.[18]

Begreppet den naturliga lagen dateras till Augustinus och förekommer även senare i Thomas av Aquinos texter.[18] Under helleniseringen av Kristendomen pekade Augustinus ut den grundläggande formen av mänsklig gemenskap i form av äktenskapet. Det har sin grund i begreppet den naturliga lagen då äktenskapets funktion är att föra mänskligheten vidare. Dock satte Augustinus celibatet högre än äktenskapet på grund av att den ogifte viger sig både fysiskt och andligt till Kristus och tron.[19] Här ses hur kristendomen antagit en syn som får konsekvensen att det kroppsliga, och då framförallt sexuella nedvärderas i förhållande till det själsliga och andliga. Framförallt katolska kyrkans moral beträffande sexualitet och sexuella handlingar är alltså till stor del baserat på den naturliga lagen.

Ytterligare ett exempel grundat på begreppet den naturliga lagen är den encyklika som påven Paulus VI skrev 1968 rörande befolkningsfrågan. Påven fastställer här att äktenskapet är en naturlig ordning och syftet med de äktenskapliga förbindelserna är att förmedla nytt liv, och makarna får därmed inte genom preventivmedel förhindra att detta syfte realiseras. Gud har genom sin vishet inrättat naturen så att kvinnan har säkra perioder under vilka hon inte kan bli gravid.[20]

2.2 Bibeln och abort

Det finns en gemensam anledning till att den katolska kyrkans ställningstagande rörande abort fortfarande än idag ifrågasätts, liksom till den protestantiska inriktningens tudelade ställningstagande. Denna orsak härrör ur det faktum att det ingenstans i Bibeln omnämns något konkret rörande abort. Inte heller står det konkret uttryck när personligheten skapas hos människan, när själva själsingjutelsen sker.[21] Detta leder till frågorna huruvida abort skall vara

[17] Rachels (2003), sid. 56.
[18] Andersen (2002), sid. 72.
[19] Andersen (2002), sid. 69.
[20] Dworkin (1994), sid. 43-44.
[21] Dworkin (1994), sid. 36.

tillåtet eller ej, eller om det ska få utföras under speciella förutsättningar, och vilka de i så fall skulle utgöra.

Den främsta anledningen till kristendomens brokiga historia kring ställningstagandet ifråga är alltså det faktum att det inte finns några klara direktiv i Bibeln, samt att inte alla samfund varit så besatta av sexualiteten som den katolska kyrkan. Det största problemet för främst teologer och vissa kristna grupper beträffande Bibeln ligger i att det inte står när själsingjutelsen sker, inte heller konkret att; du skall ej döda ett foster, eller; att döda ett foster innan dag 40 in i graviditeten är okej. I avsaktandet av några riktlinjer rörande just dessa frågor har det skett flera tolkningar av olika textavsnitt i Bibeln som tycks på ett eller annat sätt kunna beröra frågan om livets början, graviditeter och foster på ett eller annat sätt. GT innehåller flera passager som har tolkats i frågan, medan NT är synnerligen tyst i frågan.[22]

Orsaken till avsaknaden av en specifik passage rörande abort i Bibeln har teologer tolkat på flera sätt. Antingen existerade inte abort som fenomen under den tid då Bibeln härrör ur. Detta är dock föga troligt då abort alltid tycks ha funnits som alternativ då oönskade och oplanerade graviditeter alltid uppkommit. Dessutom fördömde de allra tidigaste kristna abort, vilket ytterligare visar på att abort existerat. Den andra tolkning är att abort var en privat angelägenhet som endast rörde den blivande modern och i vissa fall även fadern, snarare än ett objekt för samhället att fördöma och diskutera.[23]

I GT:s lag finns ett textavsnitt som rör kvinnans liv respektive det ofödda barnet, och denna del är den som kommer närmast frågan hur fostrets ställning skall ses, och även om den inte rör abort som sådan är den ändå normerande för fostrets ställning i jämförelse med moderns. Passagen lyder;

> ”Om någon under ett slagsmål stöter till en havande kvinna så att hon får missfall men ingen annan skada sker, skall han böta vad kvinnans make kräver, sedan värdering ägt rum. Sker skada, skall du ge liv för liv, öga för öga, tand för tand, hand för hand, fot för fot, bränt för bränt, sår för sår, skråma för skråma.”[24]

[22] Paynter (2001), sid. 234.
[23] Simmons (2001), sid. 222.
[24] Exod. 21:22-25.

Detta textavsnitt talar alltså om hur värderingen av en människa i jämförelse med ett foster kan ses. Konkret kan alltså sägas att texten säger att om fostret dör straffas den skyldige med böter, men om den blivande modern dör skall den skyldige betala med sitt eget liv, och då tillämpas alltså regeln kring mord där den dödes liv skall betalas med den skyldiges liv. Det kan alltså enligt det här textavsnittet tolkas som att det inte är lika allvarligt att orsaka missfall, att fostret dör är inte detsamma som att döda en människa.[25]

Andra delar av Bibeln som citeras av framförallt dem som tycker att abort skall förbjudas talar på ett eller annat sätt om att livet börjar vid konceptionen.[26]

> ”Innan jag formade dig i moderlivet utvalde jag dig” (Jer. 1:5)
>
> ”Du som skapat mig med dina egna händer” (Job. 10:8)
>
> ”Du skapade mina inälvor, du vävde mig i moderlivet” (Ps. 139:13)

Dessa tre citat är för den troende alla uttryck för att Gud är skaparen och källan till allt livs uppkomst. Dock är dessa även poetiskt skapade uttryck för att inspirera troende till att leva ett korrekt liv och för att lära människan att känna respekt för allt levande.[27] Det är dock debatterat om dessa citat verkligen är legitima för att normera fakta på en sådan viktig och betydelsefull punkt som när livet faktiskt tar sin början i mänsklig form. Detta baseras på det faktum att dessa citat faktiskt är utdrag ur större sammanhang. Citat nummer tre ur Psaltaren är ett exempel på hur tolkningen av ett citat kan förvränga dess verkliga mening. Citatet sägs klargörande för att fostret är en person, och vidare att Gud skapar graviditeten och redan då känner fostret. Dock är detta citat taget ur en psalm, som är byggd på ett poetiskt språk, och som egentligen handlar om någonting helt annat. Meningen med den text i sin helhet är att fånga stämningen och glädjen kring det fantastiska i att vara begåvade med förmågan att reflektera över uppkomsten och vad det innebär att stå inför Gud och att vara hans utvalda folk. Det finns således ingen intention eller mening i texten som behandlar frågan om abort eller fostrets eventuella mänsklighet.[28] Citat nummer ett ur Jeremia tillskrivs också vara normerande för att alla foster är människor. Dock handlar denna text om Jeremias kall att bli profet. Hans utvalda position och kall är klar redan innan han skapade då Gud skapade honom enbart för detta syfte. Texten handlar således om ett kall till Gud, snarare än när fostret blir en person.[29]

[25] Paynter (2001), sid. 234.
[26] Paynter (2001), sid. 235.
[27] Paynter (2001) sid. 235.
[28] Simmons (2001), sid. 212.
[29] Simmons (2001), sid. 213.

I Bibeln finns också en textdel som kan tolkas som om det kanske inte ska vara helt klart när livet börjar;

> ”Ingen vet hur livsanden kommer in i fostret hos den havande, lika litet förstår du hur Gud handlar, han som gör allt” (Predikaren 11:5)

Här visar Bibeln på att inställningen till det Gud skapar och åstadkommer inte alltid skall förstås, men att människan ändå ska ha en tillit och tilltro till Gud trots okunskapen och vid händelser som för människan kan framstå som hel obegripliga.[30]

2.3 Den katolska kyrkan och abort

Katolska kyrkans officiella position rörande fostrets liv och abort finns presenterat i Troskongregationens Donum Vitae som publicerades 1987, samt encyklikan Evangelium Vitae som publicerades 1995, av den Heliga Stolen under påve Johannes Paulus II. Texten hävdar att alla levande mänskliga varelser har rätt till liv och fysisk integritet från konceptionen fram till den naturliga döden.[31]

Katolska kyrkan anser vidare att alla sätt att förstöra ett eventuellt befruktat ägg är jämställt med att genomföra en abort. Alla preventivmedel som förhindrar implantationen av ägget i livmodervägen är förbjudet. En katolsk kvinna får använda hormonella preventivmedel under förutsättning att hon lever i celibat under tiden.[32]

Katolska kyrkan har alltid varit emot abort men från början handlade det inte om att kyrkan var emot abort beroende på åsikten att livet börjar vid konceptionen utan snarare det faktum att abort var fel därför att den förolämpar Guds gåva i form av livet.[33] Didache, som dateras till 100 e. Kr. och som av katolska kyrkan räknas till de apostoliska fäderna[34], säger att du inte skall göra någonting mot någon annan människa som du inte vill att någon skall göra mot dig själv, och i samband med denna del nämns abort;

> ”Du skall inte mörda; du skall inte begå äktenskapsbrott; du skall inte utöva pederasti; du skall inte begå otukt; du skall inte stjäla; du skall inte utöva spådoms-

[30] Paynter (2001), sid. 235.
[31] Dworkin (1994), sid. 39.
[32] Dworkin (1994), sid. 43-44.
[33] Rachels (2003), sid. 60-61.
[34] Nationalencyklopedin, sökord: Didache.

> konster; du skall inte utöva häxkonster; du skall inte mörda barn genom abort eller döda dem då de fötts; du skall inte trakta efter din nästas tillhörigheter" (Didache 2:2)

Detta är en viktig del av texten sett ur katolska kyrkans ögon då det är den första text som faktiskt vidrör abort med konkreta ord, och kanske det som av många anses saknas i Bibeln.[35]

Katolska kyrkan har som sagt varit involverad i diskussionen när själsingjutelsen sker och genom historiens gång har de haft olika åsikter om just detta. Teologen och filosofen Thomas av Aquino var av åsikten att själsingjutelsen av ett manligt foster skedde vid dag 40 in i graviditeten, och han tillät abort fram till dess. Mycket på grund av Thomas av Aquinos åsikter sågs det länge med blidare ögon av den katolska kyrkan om aborten skedde så pass tidigt in i graviditeten, och accepterades in i katolska kyrkans doktrin vid konciliet i Wien 1312.[36] Vid det Första Vatikan-konciliet under påve Pius IX år 1896 ändrades dock officiellt förutsättningarna för abort, då den officiella ståndpunkten togs att abort är absolut förbjudet eftersom det är Guds uppgift att ge liv och Guds uppgift att ta liv. Människan har således ingen rätt att utöva Guds uppgifter.[37] Nu kan man säga att problemet rörande när själsingjutelsen ställs åt sidan. År 1987 blev det så återigen fastställt i den officiella katolska doktrinen att abort var förbjudet under alla stadier och förhållanden. Nu klargjordes det även att trots att det var oklart när fostret fick sin själ var det hursomhelst en varelse förberedd för en mänsklig själ och därmed moraliskt orätt att utföra en abort.[38]

Abort är alltså aldrig tillåtet, inte ens för att rädda den blivande moderns liv. Dock är det tillåtet att försöka rädda moderns liv utan avsikt att döda barnet. Skulle så dock ske, att barnet indirekt dör, är det tillåtet då det står i kontrast med att direkt och med avsikt på just detta, avsikten att direkt döda barnet.[39] Även om barnet riskerar att födas med ett handikapp eller sjukdom, även om barnet är resultatet av sexuellt ofredande eller helt oplanerat, har det rätt att leva och dessa nämnda händelser utgör för katolska kyrkan inga ursäkter för att göra en abort tillåten.[40] Katolska kyrkan förklarar anledningen till att abort aldrig är tillåtet, inte ens vid nämnda fall, med att Gud förbjuder att vi anser någon situation så tragisk och obegriplig att Gud inte kunnat

[35] Dworkin (1994), sid. 40.
[36] Rachels (2003), sid. 61.
[37] Dworkin (1994), sid. 44.
[38] Dworkin (1994), sid. 39.
[39] Paynter (2001), sid. 235.

förhindra den om han velat. Alltså kunde Gud ha förhindrat till exempel våldtäkten som ledde till graviditeten. Dock anses den ha skett på grund av antingen ett straff för en synd, eller att ge offret ett tillfälle att växa i sin tro och andlighet.[41] Detta är dock en mycket kontroversiell ståndpunkt som har få anhängare utanför den katolska kyrkan. Detta leder även in på en diskussion om Guds moral och natur. Jesus motsade sig till exempel det faktum att Gud orsakade elaka händelser antingen som straff för en synd eller som prov på trons styrka (Matt. 12:22-23, Luk. 11:14-23). Den kristna tron säger att Gud är kärlek (1 John 4:8) och att hans aktioner är goda (Matt. 19:17). Detta är också ytterligare ett exempel på hur Bibelns uttryck kan tolkas till olika utkomster.

Även om Bibeln inte uttryckligen nämner abort finner katolska kyrkan underlag för sin ståndpunkt i Bibeln och andra auktoritära texter. Ett av de främsta och viktigaste underlagen är; ”Du skall icke dräpa” (Exod. 20:13) Då den katolska kyrkan är av åsikten att livet börjar vid konceptionen är det lika med mord att genomföra en abort, och detta bryter alltså mot ett av de tio budorden. Att döda en oskyldig människa är aldrig rätt, och utifrån lex telious skall de som utför abort straffas.

Jesus föräldrars situation används ibland av extrema grupper inom katolicismen som ett motiv för de som vill genomgå en abort på grund av deras ekonomiska situation eller på grund av en åldersskillnad mellan paret. Maria var ung och fattig, Josef funderade på att lämna henne, och de levde i en högst osäker tid. Men trots det valde Maria att föda barnet.[42] Ett annat exempel som används som motivation för abortens omoraliska ställning är att Gud helgar varje del av människans liv från allra första början. Jesus blev till exempel inte gudomlig eller mänsklig under något senare stadium av livet, utan var båda delarna från allra första början.[43] Detta visar på att alla mänskliga liv är heliga under hela utvecklingsstadiet, redan från konceptionen.

För en ökad förståelse för den katolska uppfattningen om kristen etik kan man titta närmare på den funktion kyrkan och församlingen spelar. Kyrkan har en hög status då den förvaltar sakramenten och fungerar som gemensam samlingspunkt för församlingen. Det är kanske framförallt genom skriftermålet, som efterhand blivit alltmer individuellt och personligt, som

[40] Comm (2007), sid. 22.
[41] Comm (2007), sid. 22.
[42] Comm (2007), sid. 25.
[43] Comm (2007), sid. 25-26.

den katolska kyrkan får ett så stort inflytande över den enskildes livsföring, som inte kan ses på samma sätt inom till exempel protestantismen.[44]

I korthet kan alltså sammanfattningsvis sägas att katolska kyrkan genom Bibeln lär oss att 1) fostret är en människa från konceptionen, och därmed 2) att abort är mord eftersom det är mord att döda en människa, och vi har precis lärt oss att fostret

2.4 Den protestantiska inriktningen och abort

Den protestantiska inriktningen har ett helt annat spektrum av ståndpunkter som inte är lika enhetliga som den katolska kyrkan. De har heller inte en gemensam officiell ståndpunkt. Dock betyder inte detta inte att den protestantiska inriktningen inte har åsikter om abort som den troende kan lystra till.

Fram till 1960 hade de mest representativa protestantiska samfunden ingenting som kan liknas vid en någorlunda gemensamt uttalad åsikt och ställning i frågan. På grund av tryck från samhället och omvärlden startades dock en diskussion och 1967 förklarade The Episcopal Church att abort var tillåtet om den fysiska eller mentala hälsan hos den blivande modern var hotad, och vidare även om barnet riskerade att födas med ett handikapp, eller om barnet var ett resultat av sexuella övergrepp. The Episcopal Church har 111 stift i USA, på Jungfruöarna, Haiti, Taiwan, Colombia, Dominikanska republiken, Ecuador, Honduras, Puerto Rico och Venezuela, och kyrkan tillhör även den anglikanska gemenskapen som består av Church of England och dess dotterkyrkor runt om i världen.[45] Kyrkan har således ett stor inflytande och under 1970-talet följde många protestantiska församlingar efter och förklarade på ett eller annat sätt sin ställning, oftast genom att säga att det är ett beslut som rörde enbart modern eller paret ifråga, och var ingenting som samhället eller lagen skulle bestämma.[46]

En av orsakerna till den protestantiska inriktningens variation av ståndpunkter finns i de grundläggande punkterna gällande trosinriktningen som säger att i de fall där skriften, alltså Bibeln, inte ger ett klart svar, vilket faktiskt är fallet med abort, skall det slutgiltiga beslutet vara upp till individen själ och med hjälp av en guide från församlingen.[47] Detta står alltså i skarp kontrast med den katolska kyrkan som använder inte bara bibeln utan också kyrkoläran,

[44] Andersen (2002), sid. 212.
[45] http://kyrkoordnaren.blogspot.com/2006/12/tv-frsamlingar-lmnar-episcopal-church.html (2007-05-18)
[46] http://www.nrlc.org/news/1999/NLR199/sween.html (2007-05-18)

Magisterium, för att finna svar på alla sina frågor, även de oklara och resultatet blir då tolkningar som både kan fungerar utmärkt ibland men om ibland kan vara oklara och lämnar plats för diskussion.

Den protestantiska inriktningens ställningstagande bör istället till viss del ses ur ett sociologiskt perspektiv. Inriktningen kan alltså ta olika ståndpunkter, beroende på vilket samhälle kyrkan opererar i. Beroende på landets inställning till abort, och människorna som lever där, kan kyrkan anpassa sin ställning och sina uttalanden till fördel för samhället. Naturligtvis sker detta dock inom ramen för den kristna tron. Gemensamt för de flest är dock att abort som sker för den egna bekvämlighetens skull är fel. I fall där moderns liv är i fara, om kvinnan är minderårig, eller om graviditeten är ett resultat av sexuellt ofredande är abort odiskutabelt tillåtet.[48] Vidare anser protestantiska grupper att abortera ett foster som är deformerat kan vara en moraliskt ansvarsfull handling för att förhindra ännu större lidanden för barn som kommer att födas med en dödlig sjukdom eller kroppshindrande defekter som inte tillåter henne att leva ett värdigt liv. I och med vetenskapens utveckling vet vi nu att genetiska misstag förekommer i naturen, utan dessa skulle utvecklingen inte gå framåt och nya arter utvecklas. Men dessa orsakar också lidande, och genom att vara Guds folk bör man ta ansvar för den genetiska hälsan bland barnen som föds, om inte annat så för att inte föra vidare genetiska defekter. Val snarare än chansning är det som i första hand oftast råder.[49]

Ett av protestantismens största problem ligger i synen på skriften, och principen skriften allena. Det är endast skriften i form av Bibeln och ingen annan kyrklig auktoritet eller skrift som får fungera som ledsagar i etiska problem. Detta leder dels till att den protestantiska inriktningens etik präglas av en större öppenhet än den katolska, vilket har positiva följder. Men häri ligger också dess problem då det råder en liten enighet om teologiska principer och om moralteori inom inriktningen.[50]

Sammanfattningsvis kan alltså sägas att den protestantiska inriktningen inte har en helt igenom officiell ståndpunkt men deras ställningstagande är så pass lika att man kan se ett mönster i deras sätt att se på abort. De motsäger sig att abort skall göras olagligt för att kontrollera antalet aborter. Det är snarare kvinnans eller parets eget beslut och inget som samhället i stort skall

[47] Simmons (2001), sid. 222.
[48] Dworkin (1994), sid. 37.
[49] Simmons (2001), sid. 218.

agera avgörande i.[51] Vidare tillåts alltså abort vid allvarliga fosterskador, vid fara för den blivande modems liv, samt om graviditeten är ett resultat av sexuellt ofredande.

Utifrån detta kapitel kan tydliga likheter och framförallt skillnader urskiljas mellan den katolska kyrkan och den protestantiska inriktningen. Hur dessa ser ut utgör den nästa del av uppsatsen, och avser svara på den första av frågeställningarna som nämndes i inledningskapitlet.

[50] Andersen (2002), sid. 214.
[51] http://www.sonomacountyfreepress.com/body/religion_and_abortion_2.html. (2007-05-18)

3. LIKHETER OCH SKILLNADER

Det tar inte lång tid innan man ser att det finns betydligt fler skillnader än likheter i katolska kyrkans respektive den protestantiska inriktningens sätt att se och handla kring aborter. Som sammanfattning på föregående kapitel vill jag ändå strukturera upp skillnaderna och den likhet som finns i deras syn på saken.

3.1 Skillnader

- **Källor:** I och med att katolicismen använder sig av Magisterium som komplement till Bibeln ger det dem ytterligare ett objekt att vända sig till i frågor som erbjuder ett dilemma. Detta till skillnad från protestantismen som har skriften allena som sitt signum. Att det egna samvetet skall verka avgörande i frågor av denna karaktär är föga hjälpsamt då det oftast bara ökar svårigheten att välja.
- **Officiell ståndpunkt:** Katolska kyrkan har antagit en officiell position mot abort, genom sitt Magisterium. Deras ställningstagande finns klart uttalat i texter, och då framförallt i texten som publicerades 1987 av den Heliga stolen. Texten säger att alla levande mänskliga varelser har rätt till liv från konceptionen fram till den naturliga döden. Till skillnad från katolicismen har de mest representativa protestantiska samfunden ingen officiell ståndpunkt framförallt på grund av att Bibeln inte nämner någonting konkret rörande abort och då protestantismen praktiserar skriften allena och inga andra auktoritära dokument får förekomma, kan de inte enas kring en gemensam ståndpunkt. Istället står de flesta protestantiska samfund utan ett gemensamt beslut som kan hjälpa deras trosanhängare, med vissa undantag.
- **Relation till samhället:** Utifrån detta faktum som nämndes ovan är dock den protestantiska inriktningen mer lyhörd mot samhällets åsikter om abort och rättar sig till viss del efter dessa, och kan på så sätt hjälpa de troende genom det svåra beslut som en abort är. Då katolska kyrkan förkastar abort drabbar det de troende som trots allt genomgår en abort mycket hårt, då de inte får den vägledning de skulle behöva. Här visar sig alltså skillnader i hur kyrkan fungerar i relation till verkligheten och samhället som inte styrs av kyrkan och tron.
- **Själsingjutelsen:** Katolska kyrkan är idag av åsikten att livet börjar vid konceptionen, alltså punkt nummer 1 i den lista över potentiella själsingjutelsestadier som finns i inledningskapitlet. Vidare är de också av åsikten att det inte är människans beslut att avsluta ett liv, då det är Guds uppgift. Den protestantiska inriktning har ingen sådan här

uttalat åsikt om när själsingjutelsen sker, och är förvånansvärt tyst på denna viktiga punkt. Då det är så pass osäkert om när själsingjutelsen sker är ställningstagandet inte klart, och man refererar inte heller till budordet om att man inte skall dräpa i det här fallet, då det faktiskt inte är klart om det är mord att utföra en abort.

- **Vid speciella fall:** Dock saknar som konstaterat inte den protestantiska inriktningen åsikter om abort, och synen är oftast mildare i jämförelse med den katolska kyrkan. Till exempel är abort aldrig tillåtet inom den katolska kyrkan, inte ens för att rädda moderns liv, om graviditeten är ett resultat av ett brott, eller om barnet riskerar att födas med allvarliga skador eller sjukdomar. Inför dessa situationer ställer sig den protestantiska inriktningen klart annorlunda. En graviditet som är resultatet av ett brott, eller om fostret riskerar att födas med allvarliga skador eller sjukdomar får aborteras bort utan att kyrkan fördömer eller dömer dem. Här kan vissa samfund till och med råda i frågan och föreslå abort för kvinnans hälsa och fortsatta liv.
- **Kyrkans makt:** De protestantiska samfunden har inte samma makt över sina trosanhängare, och är inte i samma utsträckning som den katolska kyrkan en del av sina troendes liv och innersta tankar, främst på grund av att den protestantiska inriktningen står i avsaknad av framförallt skriftermålet. Detta leder till att det kanske inte är i första hand kyrkan en protestantisk troende vänder sig till i en fråga som detta, och framförallt kanske han eller hon inte lyssnar lika mycket på omdömet som en katolsk troende skulle ha gjort.

3.2 Likheter

- **Ett slags preventivmedel:** Likheten som finns är i första hand att protestantiska inriktningen har liknande syn som den katolska kyrkan på aborter som utförs i syfte av någon slags bekvämlighetsgrej, alltså de ser ogillande på aborter som utförs som ett preventivmedel, och med motivationer som att graviditeten inte passar in i livet just vid denna tidpunkt osv. Detta ses som en oetisk och respektlös tankegång mot det som faktiskt skall bli ett mänskligt liv.

Utifrån de fakta och den redogörelse över den katolska kyrkan och den protestantiska inriktningens ställningstaganden rörande abort kommer den tredje och avslutande delen av uppsatsen behandla de konsekvenser som dessa kyrkors inställning får i olika samhällen.

4. KONSEKVENSER FÖR RESPEKTIVE SAMHÄLLE

Naturligtvis är det många fler aspekter än enbart religionen som påverkar hur abortsituationen i ett samhälle ser ut. Här har jag dock valt att fokusera enbart på hur just religionen, och mer precis kristendomens två stora inriktningar, påverkar abortsituationen, och då främst i samhällen som präglas starkt av religionen. Trots den kanske hårt dragna definitionen visar slutsatsen ändå på ett tydligt resultat.

Abort förekommer bland alla religioner, folkslag och samhällen. Orsakerna till aborten; illa vald tidpunkt, social press, ostabila relationer, ekonomiska problem, åldersrelaterade situationer, brott osv. är oberoende av tro, kultur och tradition. Dessa orsaker är universella och förekommer i mer eller mindre utsträckning över hela jorden. Dock får aborten olika konsekvenser för de inblandade beroende på i vilket samhälle, och till vilken tro, den utförs i.

4.1 Konsekvenser av abortsynen i ett katolskt präglat samhälle

Abort förekommer alltså inom i alla samhällen och kulturer, och således är inte ett katolskt samhälle något undantag, trots att den katolska tron förkastar abort och klassar det som mord. Just på grund av detta, att aborten är en så allvarlig synd, drabbas ofta katolska kvinnor av stora psykiska men utöver de fysiska påfrestningarna som en abort innebär. På grund av den katolska trons inställning till abort upplever inte sällan en katolsk kvinna som valt abort av ett så dåligt samvete, stark rädsla, ensamhet och social press att hon drabbas av posttraumatiska stressymptom. Abort skall fungera som lösningen på ett problem, men blir också orsaken till ett annan slags ohälsa och därmed ytterligare ett problem.[52]

Vid tillfällen av psykisk ohälsa och villrådighet står ofta människans tro som en stöttepelare dit hon vänder sig för förlåtelse och vägledning för att kunna gå vidare. Katoliker som genomgått en abort vågar dock oftast inte bekänna detta vid till exempel skriftermålet, än mindre inför församlingen, och detta på grund av den tabu som råder och de starka känslor som ämnet väcker. Idag blir man inte längre bannlyst ur katolska kyrkan om man genomgått en abort. Dock kan bristen på förståelse för valet att genomgå en abort, få konsekvenser av utfrysning, rykten och hat från andra församlingsmedlemmar vara ett nog så plågsamt resultat av att sanningen kom fram. Den kristna guden är en förlåtande gud, men det är prästerskapet som förmedlar

[52] Comm (2007), sid. 16.

förlåtelsen och i fall som dessa kan prästens, och i vissa fall även församlingens, starka aversion mot abort leda till att de inte utfärdar förlåtelsen. Detta kan vara mycket svårt för en troende att bära.[53]

Eftersom abort aldrig, under några förutsättningar, är tillåtet råds blivande föräldrar alltid att behålla barnet. Detta gäller även i så allvarliga situationer som när barnet riskerar att födas med ett gravt handikapp eller en dödlig sjukdom. Att abortera ett foster som riskerar att födas med så svåra skador anses oftast vara en moraliskt försvarbar handling, och är vanligt förekommande då det förhindrar ytterligare lidande. Dels kommer barnet i fråga få genomgå mycket lidande för ett liv som oftast inte uppnår ett värdigt mänskligt leverne. Vidare kommer föräldrarna få uppleva mycket lidande och svårigheter då de dels kommer att vara dem som får ta hand om barnet, kanske på bekostnad av deras egen livskvalitet, och framförallt kommer de få se sitt barn dö före dem och vara dem som är kvar med lidelsen av att ha förlorat ett barn.[54]

Då abort varit lagligt och relativt tillgängligt i flera länder under en så pass lång tid har minnet om den misär som en abort utförd under okvalificerade metoder bleknat. Dagen läkarutbildningsenheter och studenter har alltså inte kommit i kontakt med hur abortsituationen såg ut innan abort blev tillgängligt och lagligt. Detta har fått som konsekvens att allt fler katolska lärosäten har tagit bort den undervisning som krävs för att kunna vara certifierad att utföra abort. Läkarvetenskapen anses här ha en funktion som läkande, inte förstörande. Vidare motiveras det med att läkaren inte vill ha på sitt samvete att han utför någonting som går emot hans egen tro. Alltså leder det till att färre utexaminerade läkare saknar både viljan och kunskapen som krävs för att utföra en säker abort. Detta får som konsekvens att abort återigen riskerar att återvända till de bakgator som en gång var dess hemvist.[55]

Att abort är så tabubelagt får ibland det förödande resultatet att ett spädbarn lämnas att dö. Inte sällan händer det numera, speciellt i USA, att unga, villrådiga och rädda tjejer döljer och fullföljer graviditeten för att i ensamhet förlösa barnet för att sedan överge det, antingen där någon hittar det, eller så lämnas det att dö i en soptunna, i skogen, eller dylikt. Detta kan, förutom det psykiska lidande och den fysiska fara det innebär för kvinnan, få rättsliga konsekvenser då lagen fastställer att detta faktiskt är mord. När barnet väl är framfött råder det inte

[53] Comm (2007), sid. 38.
[54] Simmons (2001), sid. 218.
[55] Hitt (2001), sid. 47.

längre några tvivel huruvida barnet har fulla rättigheter eller inte. Barnet har nu lika stora rättigheter som vilken annan mänsklig individ som helst, och att utföra någonting som detta kan leda till en rättslig dom och ännu större lidande för kvinnan.[56]

Inom katolska kyrkan har sexualiteten som sådan alltid haft en viss tabubelagd och förbjuden karaktär.[57] Idag får detta stora konsekvenser när den katolska synen krockar med det moderna samhället. Idag präglas det moderna samhället av en stark sexuell syn, en syn som säger att sex är positivt och härligt.[58] Människorna, och särskilt ungdomar, överöses varje dag av bilder och reklam som anspelar på den sexuella spänningen mellan man och kvinna, och den allmänna tonen är att ”alla gör DET”. Detta leder till en ambivalent och svår situation, särskilt för de unga kristna. De ställs inför dilemmat att falla inför grupptrycket och i så fall bryta mot sin tro, och de regler som säger att sex ej skall förekomma innan äktenskapet. Detta är på intet sätt unikt för katolicismen, men kontrasten blir som skarpast just här. Vidare är risken för en oönskad graviditet större än till exempel inom protestantismen, då katolicismen inte att preventivmedel brukas.

Att göra abort olagligt är dock inte lösningen på problemen, vilket alltfler börjar inse. Föga positiva resultat skulle bli resultatet av att olagliggöra abort, och även om antalet skulle minska skulle abort ändå förekomma, men under farliga omständigheter.[59] Behovet av abort skulle fortfarande finnas kvar, men då skulle det innebära en stor risk för sjukdom och komplikationer för de kvinnor som faktiskt söker sig bortom lagen för en lösning på sin oönskade graviditet. Snarare än att olagliggöra abort bör synen på sexualitet och preventivmedel till viss del förändras inom den katolska kyrkan, med inriktning på att möta det moderna samhällets syn på sexualitet.

Konsekvenserna av abortsituationen i ett katolskt samhälle är sammanfattningsvis alltså; posttraumatiska stressymptom samt en risk att utfrusen av församlingen och prästerna. Vidare förekommer ofta även ett svårt lidande i att behöva se sitt sjuka barn lida och eventuellt dö. Dessutom saknar allt fler utexaminerade katolska läkare både kunskapen och viljan att utföra abort. Framförallt i USA lämnas allt oftare ett nyfött att dö. Till sista konstateras att synen på sexualitet i det moderna samhället kontrast med katolicismens syn på sexualitet skapar en svår

[56] Hampson (2001), sid. 35.
[57] Comm (2007), sid. 38.
[58] Hampson (2001), sid. 37.

situation, särskilt för ungdomar. Att olagliggöra abort skulle inte få abort att försvinna som fenomen, utan bara göra proceduren med riskfylld.

4.2 Konsekvenser av abortsynen i ett samhälle präglat av något av protestantismen större mest representativa samfund

Just synen på sexualitet, dagens samhälle och de konsekvenser denna attityd får, är ingenting som på något sätt är specifikt för katolska kyrkan. Detta gäller till stor del hela samhället, och är således även ett problem som de protestantiska samfunden får ta del av. Sexualitet har kommit att tas på alltför litet allvar, med tanke på de konsekvenser det faktiskt kan medföra. Dagens bild av sexualitet triggar fram beteenden som inte är förenliga med de resultat som kan komma av en sexuell förening. Synen på sexualitet inom både den protestantiska traditionen och den katolska kyrkan, tillsammans med samhället dessa kyrkor verkar i, borde ta lärdom av varandra för att ta synen på sexualitet till en mer hälsosam och öppen diskussion.

En mer konkret negativ konsekvens av den protestantiska inriktningens bristande vägledning och neutrala syn på abort är att abort blir ett sorts preventivmedel. Aborten finns tillgänglig om preventivmedlet inte fyllde sin uppgift, eller till och med i avsaknaden av det, och graviditeten är ett faktum. Aborten finns även tillgänglig om tiden inte är den rätta, om den ekonomiska situationen inte är tillfredsställande, om partnerskapet inte är fastställd osv. Abort finns alltså alltid som alternativ, även i situationer där beslutet att abortera inte är lika självklart som vid till exempel våldsbrott eller sjukdom. Bilden av abort ses alltför ofta som en enkel bekvämlighetsåtgärd, som sker utan närmare etisk och moralisk eftertanke. Även om de flesta och de mest representativa av protestantiska samfund ser ogillande på aborter som utförs under tvetydiga situationer finns inte samma risk för det som ofta sker inom en katolsk församling, då de protestantiska samfunden som sagt inte har samma inflytande på den enskilde människans liv som den katolska kyrkan har.

Sett till konsekvenser är det mycket lätt att se de negativ men svårare att plocka fram de positiva. Den protestantiska inriktningens abortsyn har dock en stor positiv konsekvens som fördel i jämförelse med den katolska kyrkan. Denna positiva konsekvens härleds ur det faktum att abort faktiskt finns som tillgängligt alternativ! Det går inte att komma ifrån det faktum att abort ibland är det moraliskt rätta att göra, oavsett hur hemskt det kan tyckas. Hemskare är då

[59] Comm (2007), sid. 26.

att en graviditet tillkommen ur en våldtäkt skall behöva sluta med en graviditet som resulterar i att ett oskyldigt barn skall behöva växa upp och en dag få vetskap om att han eller hon är barn till en våldförd oskyldig kvinna och en våldtäktsman. Det finns ytterligare exempel på tillfällen när abort är försvar, och sannerligen lika många argument från en katolsk bokstavstroende.

Sammanfattningsvis har den protestantiska inriktningen abortsyn färre negativa konsekvenser än den katolska, där den tydligaste är att abort kan utföras alltför lättvindigt ibland. Men protestantiska inriktningen visar på en positiv konsekvens, trots att det möjligtvis kan vara att döda en mänsklig individ, och det är att genom att ha en mildare och mer tolerant abortsyn minskar det lidandet för alla inblandade. Människorna har, har alltid haft, och kommer alltid att ha, sexuellt umgänge. Vi är skapade för att kunna njuta av det, och för att kunna föröka oss. Detta är ett av de grundläggande behoven. Utifrån detta kan med alla säkerhet sägas att abort också kommer att behövas. För vissa graviditeter är inte menade att gå tiden ut och bilda ett barn. Förvisso skapar Gud livet, men att skapa ett människoliv som inte kommer att kunna leva ett värdigt liv, eller att skapa ett nytt liv genom våldtäkt är inte försvarbart. Var ligger det goda och kärleksfulla i det ovannämnda när Bibeln säger: ”… Gud är kärlek, och den som lever i kärleken lever med Gud, och Gud lever i honom”?[60]

Detta var den sista delen av uppsatsen. Som avslutning kommer en sammanfattning av huvuddragen i texten.

[60] l. John. 4:16.

5. SAMMANFATTNING

5.1 Biblisk etik och abort

- Teologisk etik, och i detta fall kristen etik, utgår ifrån en redan förutbestämd uppfattning om de korrekta mänskliga handlingarna utifrån Bibelns texter, samt inom katolicismen även ett Magisterium samt andra auktoritära dokument och personer.
- Inom den gammaltestamentliga etiken är det framförallt de tio budorden som normerar relationen till Gud liksom till människans relation till sina medmänniskor. Framförallt det sjunde budet, som säger att du icke skall dräpa, används som främsta motivation till varför abort inte är förenligt med den kristna tron.
- Även om det idag endast är speciella kristna grupper som baserar sin sexualetik på GT, så finns tydliga exempel på hur GT tidigare fungerat som starkt normerande för vad som är tillåtet och inte. Ett exempel på detta är hur Bibeln ser på homosexualitet.
- Även begreppet den naturliga lagen, som myntades av Thomas av Aquino under inspiration av Paulus och Aristoteles, och som fick stor betydelse för katolska kyrkans sexualetik. Äktenskapet ansågs enligt begreppet den naturliga lagen vara den naturliga och ultimata förening mellan man och kvinna, och det sexuella umgänget var enbart till för att föra livet vidare, och förebjöd alltså allt sexuellt umgänge eller utövande som inte hade som mål att skapa liv.
- I de bibliska skrifterna finns flera texter som på ett eller annat sätt används för att motivera ett ställningstagande rörande abort, och då kanske framförallt för att understryka ett abortmotstånd. Orsaken till att Bibeln saknar en konkret passage som rör abort har fått flera olika förklaringar och orsakat den diskussion och tudelade inställning som idag råder i jämförelsen mellan den katolska kyrkan och den protestantiska inriktningen.
- Det textavsnitt som framförallt används för att motivera kvinnans status i jämförelse med det ofödda fostret är taget ur Exodus, vers 21:22-25. Här berättas att om en kvinna skadas vid ett slagsmål, och hon på grund av detta får missfall ska gärningsmannen betala böter, men om kvinnan mister sitt eget liv ska gärningsmannen straffas med döden, utifrån lagen ”öga för öga, tand för tand”. Detta tolkas oftast som om kvinnans liv har högre värdering än det ofödda barnets.
- Andra citat som ofta används, kanske framförallt för att motivera varför abort inte är förenligt med den kristna tron är passager som härrör till Gud som skaparen och källan till livets uppkomst (Jer. 1:5, Job. 10:8, Ps. 139:13). Dessa citat rycks dock ofta upp ur

sitt egentliga sammanhang och tolkas felaktigt sett till dess faktiska betydelse i sin kontext.

- Den främsta anledningen till att det oftast inte går att referera till Bibeln utan eftertanke är det faktum att det passerat en tidsrymd på 2000 år mellan Bibelns tillkomst och dagens moderna samhälle. Detta har medfört att vissa regler är helt inaktuella, liksom att vi tolkar moraliska problem annorlunda idag på grund av människans erfarenhet och historia.

5.2 Den katolska kyrkan och abort

- Katolska kyrkans officiella ställningstagande rörande abort finns presenterat i en doktrin som rör människovärdet, och som publicerades 1987 under påve Johannes Paulus II. Texten fastställer att alla mänskliga varelser har rätt till liv och fysisk integritet från konceptionen fram till den naturliga döden.
- Redan i Didache, daterad till ungefär 100 e. Kr. nämner abort i ett textavsnitt som säger att du inte skall göra något mot andra som du inte velat att någon skulle ha gjort mot dig. Just detta textavsnitt säger konkret att abort är förbjudet och anses av många vara just det som saknas i Bibeln.
- Katolska kyrkan har varit involverad i debatten kring när själsingjutelsen faktiskt sker. Dock ställdes den frågan åt sidan vid just abortfrågan sedan påve Pius IX år 1896 förbjöd abort baserat på att det är Guds uppgift att ge och ta liv, och människan är inte legitimerad att utföra Guds uppgifter.
- Abort är aldrig tillåtet, inte ens vid speciella fall. Det är inte tillåtet att utföra en abort för att rädda den havande kvinnans liv, och inte heller vid fall där graviditeten är ett resultat av ett brott. Detta motiveras med att Gud kunde ha förhindrat det om han velat, men att det skedde som straff för en synd eller som test på styrkan i personens tro. Detta är en mycket kontroversiell inställning som har få anhängare utanför den katolska kyrkan.
- För en ökad förståelse för den katolska kyrkans etik måste man titta på den funktion kyrkan och församlingen spelar. Det är framförallt genom skriftermålet som katolska kyrkan får en så stor inblick och makt att påverka varje individ, och som inte existerar på samma sätt inom den protestantiska traditionen.

5.3 Den protestantiska inriktning och abort

- Den protestantiska inriktningen har ett helt annat spektrum av ståndpunkter och saknar en gemensam officiell ståndpunkt, främst på grund av att den protestantiska inriktningens organisation ser annorlunda ut i jämförelse med den katolska kyrkans.
- Fram till 1960 hade den protestantiska inriktningen ingenting som direkt kunde representera deras ståndpunkt i frågan. På grund av tryck från samhället förklarade Episcopal Church, vilken är en av de mest representativa och omfattande av de protestantiska samfunden, att abort var tillåtet om graviditeten utgjorde en fara för kvinnans liv, om graviditeten var resultat av ett brott, samt om barnet riskerar att födas med en dödlig sjukdom eller ett gravt handikapp. Under 1970-talet följde många protestantiska samfund efter och deklarerade samma inställning.
- En av de främsta orsakerna till den protestantiska kyrkans brist på en gemensam officiell ståndpunkt är, vid sidan av organisationen, det faktum att den protestantiska inriktningen praktiserar skriften allena, till skillnad från den katolska kyrkan som har sitt Magisterium att ta till hjälp när Bibeln brister i sin förmåga att normera etiska ställningstaganden.
- De olika protestantiska samfundens ställning i frågan kan ses ur ett sociologiskt perspektiv. Utifrån en relation mellan tron och samhället där kyrkan opererar åsikter skapar de sin ståndpunkt. Oftast finns då de gemensamma nämnarna för när abort är tillåtet och inte med, som till viss del skapar en gemensam bild för hur den protestantiska inriktningen ställer sig till abort.

5.4 Likheter och skillnader

- Skillnaderna mellan den katolska kyrkans sätt att se på abort i jämförelse med den protestantiska traditionen är följande:
    - Källa som motivation för ställningen: Katolicismens har sitt Magisterium och andra auktoritära dokument vid sidan av Bibeln, till skillnad från den protestantiska inriktningen som praktiserar skriften allena.
    - Officiell ståndpunkt: Katolska kyrkan har intagit en gemensam officiell ståndpunkt som säger att abort är absolut förbjudet, till skillnad från den protestantiska inriktningen som inte har någon gemensam uttalat ståndpunkt.
    - Relation till samhället: Den protestantiska inriktningen är mer lyhörd mot samhällets åsikter om abort och för en dialog med samhället, medan katolska kyrkan står fast vid sin åsikt och förkastar abort i alla sammanhang.

- Själsingjutelsen: Katolska kyrkan är av åsikten att livet börjar vid konceptionen. Den protestantiska inriktningen är synnerligen tyst på denna punkt.
- Vid speciella fall: Katolska kyrkan tillåter aldrig abort då det är Guds uppgift att ge och ta liv. Den protestantiska inriktningen tillåter oftast abort vid situationer där kvinnans hälsa och liv är i fara, om graviditeten är resultatet av ett brott, eller om barnet riskerar att födas med ett gravt handikapp eller en livshotande sjukdom.
- Kyrkans makt: Den katolska kyrkan har genom framförallt skriftermålet ett större inflytande över den enskilde troendes liv, till skillnad från den protestantiska inriktningen som inte på samma sätt vill eller kan påverka varje enskild individ.

❖ Likheterna som finns är framförallt denna:

- Ett slags födelsekontroll: De mest representativa av protestantiska samfund förkastar abort när det utförs som en slags bekvämlighetsåtgärd eller ett preventivmedel, något som naturligtvis även den katolska kyrkan gör.

5.5 Konsekvenser for katolska samhällen

❖ På grund av den allvarliga synd som en abort anses vara inom katolicismen drabbas katolska kvinnor som trots allt genomgår en abort inte sällan av posttraumatiska stressymptom som orsakar stort psykiskt lidande. Vid tillfällen som dessa törs hon oftast inte vända sig till sin tro för hjälp och vägledning, då hon, återigen på grund av den stora synd som abort anses vara, riskerar att frysas ut av församlingen och prästerna.

❖ Då abort aldrig är tillåtet kan barnet ifråga vid vissa tillfällen orsaka mycket lidande, både för sig själv men kanske framförallt för dess närstående, och detta framförallt i extrema fall som när barnet föds med ett gravt handikapp eller en dödlig sjukdom.

❖ På grund av att abort varit lagligt relativt länge i många länder har den misär som olagliga aborter medför förpassats till historien och fallit i glömska. Det har fått till konsekvens att katolska lärosäten inte förmedlar den kunskap som krävs för att utföra en abort till blivande läkare, och alltfler utexaminerade läkare saknar kunskapen och viljan att utföra aborter. Därmed riskerar aborten att återigen hamna bland bakgatornas skumma kvarter.

6. KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Andersen, Svend, *Som dig själv: En inledning i etik.* 2002, Nora: Nya Doxa.

Callahan, Joan C. ”The Fetus and Fundamental Rights” i Robert M. Baird och Stuart E. Rosenbaum (red.), *The Ethics of Abortion.* 2001, New York: Prometheus Books, sid 295-308.

Dworkin, Ronald, *Life’s Dominion — An Argument about Abortion, Euthanasia, and Individual Freedom.* 1994, New York: Vintage Books.

Gensler, Harry J., ”An Appeal for Consistency”, i Robert M. Baird och Stuart E. Rosenbaum (red.), *The Ethics of Abortion.* 2001, New York: Prometheus Books, sid. 280-293.

Hitt, Jack, ”Who Will Do Abortions Here?”, i Robert M. Baird och Stuart E. Rosenbaum (red.), *The Ethics of Abortion.* 2001, New York: Prometheus Books, sid. 45-61.

Messer, Ellen and May, Kathryn E., ”The Bad Old Days”, i Robert M. Baird och Stuart E. Rosenbaum (red.), *The Ethics of Abortion.* 2001, New York: Prometheus Books, sid. 25-31.

Paynter, Roger A., ”Life in the Tragic Dimension: A Sermon on Abortion”, i Robert M. Baird och Stuart E. Rosenbaum (red.), *The Ethics of Abortion.* 2001, New York: Prometheus Books, sid. 231-238.

Rachels, James, *The Elements of Moral Philosophy*. 2003, New York: McGraw-Hill.

Schoenig, Richard, ”Christians and Abortion”, i Robert M. Baird och Stuart E. Rosenbaum (red.), *The Ethics of Abortion.* 2001, New York: Prometheus Books, sid. 224-230.

Selzer, Richard, ”Abortion”, i Robert M. Baird och Stuart E. Rosenbaum (red.), *The Ethics of Abortion.* 2001, New York: Prometheus Books, sid. 19-24.

Simmons, Paul D, ”Personhood, the Bibel, and Abortion”, i Robert M. Baird och Stuart E. Rosenbaum (red.), *The Ethics of Abortion.* 2001, New York: Prometheus Books, sid. 207-223.

Thomson, Judith Jarvis, ”A Defence of Abortion”, i Robert M. Baird och Stuart E. Rosenbaum (red.), *The Ethics of Abortion.* 2001, New York: Prometheus Books, sid. 241-256.

Warren, Mary Anne, ”On the Moral and Legal Status of Abortion”, i Robert M. Baird och Stuart E. Rosenbaum (red.), *The Ethics of Abortion.* 2001, New York: Prometheus Books, sid. 272-279.